

ЧАСОПИСЬ
для
руських родин.

Виходить щодня
крім днів по
недільях і святах.

БУКОВИНА

Редакція і адміністрація в Чернівцях ул. Петровича ч. 2.

Передплата
10 ар.

Чому ми маємо так мало інтелігенції?

III.

В числах 123. і 124. „Буковини“ вказали ми числами зі справоздань шкільних, що хоч нас на Буковині найбільше, але гімназистів маємо найменше, та що причиною тому є чужа мова викладова по гімназіях. Ще кілька слів о тім.

Черновецька гімназія повстала 1809 року, отже вже 88 літ ширить просвіту поміж Русинами. Думав би хто, що по 88 літах існування тутешньої гімназії певно і Русини дочекалися з неї спорого числа своєї інтелігенції; тимчасом так не є, бо по 88 літах ми тепер в краю не маємо і 88 інтелігентних Русинів, свідомих своєї народности, що вийшли би із сеї гімназії. Як би в попередніх літах не прийшло з Галичини до Буковини троха руских урядників, то ще й по нинішній день не можна би тут говорити о якійсь рускій інтелігентній громадї.

Дали нам „руську“ паралельну класу при гімназії. Надії на ню були великі; Русини думали, що хоч у тій класі будуть рускі діти учити ся по руски, так як вільно волоским дітям учити ся по волоски в Сучаві. Тимчасом і ті надії завели; „руська“ паралелька лише тим різниться від давньої німецької гімназії, що в ній рускої викладової мови уживають лише при науці латини і математики, а при всіх інших предметах уживають німецької. Для німецької мови, землериси і природописи вже в першій класі уживають викладової мови німецької, з чого виходить, що руска моло-

дїж вже при вступних іспитах мусить знати на стільки німецької мови, скільки потрібно єї, аби в тих предметах робити добрі поступи.

Мало того, до сеї „руської“ паралельної класи дали професорів, котрі що-до знання рускої мови зовсім не можуть рівняти ся з професорами руских гімназій в Галичині. Деякі такі зовсім єї не знають. Ученики довідують ся, що Osten, Westen — то по руски ранок, вечер і т. п. — і потім лише сьміють ся зі своїх професорів. Дирекція нижньої гімназії усуває з рускої класи руский поділ годин а для руских дітей не хоче видати руских принципів дисциплінарних. Видко з того, що з давньою германізаційною системою не думають Німці зрвати.

Одну — як сказано вже — мають хлопці полекшу при науці латини і математики. Але яку вартість має та полекша, то зміркує кожний педагог, коли одної години має ся учеників учити по руски, а другої по німецьки. Гімнастика ума вправді велика, але хісна з неї не багато.

В другій класі т. зв. рускої паралельки прийде ще наука четвертого предмету, історії, по німецьки; а в третій класі пятого предмету, грецької мови. Коли ще до того возьме ся на увагу, що в першій класі рускої мови учать лише дві години на тиждень, а німецької пять годин, то вже мабуть не треба більше й додавати, що ті рускі паралельки не заслугоують на назву руских. Чи з такої школи може бути справді великий хосен для Русинів?

Волохи мають бодай одну низшу справді волоску гімназію — в ній

лише грецької мови, почавши від третьої класи, вчать по німецьки — а ми не маємо й такої середної школи! Волоскі паралельки так уряджені, що при вступних іспитах жадають з німецької мови лише читання і писання а не розуміння і ортографії. В цілій низшій гімназії всего — крім греки — вчать у волоскій викладовій мові. Нічо дивного, що в сучавській гімназії находимо 319 волоских учеників, з котрих значна часть (12—19) що року кінчить гімназію, хоч і їх десяткує німецька мова в висшій гімназії. Волоскі ученики мають лиш ту вигоду більше, як рускі ученики, що їх професори в висшій гімназії з малими вимками самі Волохи, що знають духа рідної мови і можуть ученикам в тій мові помагати, коли тимчасом рускі ученики мають деяких професорів навіть не з Буковини а запеклих Німців з заходу з таким німецьким виговором, що нані діти мусять добре уха наставляти, аби ту німецьчину зрозуміти. Німцеди здає ся, що він Бог знає як виразно по німецьки говорить — і потім вину за злі поступи звалоє на учеників.

Що наші замітки основані на правді, на се знов подамо числа. В роках 1882—83—84—85 і 1887 вступило до сучавської гімназії 183 німецьких дітей; з них до осьмої класи в кореспондуючих роках 1889—90—91—92 і 1894 дійшло 77 учеників або 42%; коли в тім самім часі з 196 волоских учеників дійшло тільки 63 або 32% до осьмої класи. Се доказ, що через німецьку мову в висшій гімназії Волохи тратять 10% учеників більше як Німці. В Чернівцях виходять Німці на своїй мові ще ліпше.

3)

Буковинська Русь.

Культурно історичний образок.

Написав

др. Ст. Смалъ-Стоцький.

(Дальше.)

Що до народности представляла Буковина в часі прилученя таку саму сумішку як і тепер. І в 18. в. замешкували Буковину Волохи, Русини, Німці, Вірмени, жиди, Мадари, Поляки, Москалі, Словаки і цигани. Зпоміж тих народів уважають себе звичайно Волохи корінними мешканцями Буковини, автохтонами краю, але, як ми бачили, без найменшої підстави. Коли є тут хто правдивим автохтоном, то певно Русини. Що Молдавія не була спершу виключно волоским а руско-волоским краєм, на се вказують подані нами повніше історичні факти; але і 17-го віку, т. зн. з часів, коли вже дійсно Молдавія, посунувшись на полудне, приняла в себе більше волоского елемента, маємо від Георгія Крєквіца з Семігороду, що знав Молдавію докладно, зовсім певну вість про народність мешканців Молдавії. В книжці виданій Крєквіцом в Франкфурті 1685-го р. під заголовком: „Beschreibung des ganzen Königreiches Ungarn“ на стр. 390-ій стоїть таке про Молдавію: „Jetzt wohnen Reussen (=Русини), Tar-

tern, Sarmaten (=Поляки), Ratzen (=Серби), Armenier, Bulgaren, Siebenbürger, Teutsche und viel Zigeuner... darinnen“¹⁾. Тота вість доказує, що Молдавію (а ще тим менше Буковину) не можна було в 17-ім віку уважати краєм волоским. Те саме стверджує і справозданє енерала Енценберга з дня 14-го лютого 1781 до галицької енеральної коменди, в котрім сказано, що на 23.000 родин, які живуть на Буковині, заледви 6000 родин є правдиво волоских, а і тоті уважає капітан Сульцер за зрумуєнених Словаки.²⁾ І енерал Спенлі в своїм Beschreibung des Bukowiner Distriktes каже, що населенє Буковини складало ся тоді „meistens aus Polnischen (т. зн. з Польщі, до котрої належала і руска Галичина і Поділе), Siebenbürgischen, Wallachischen und respective Moldanischen Emigran-

¹⁾ Порівняй Bidermann: Die Bukowina² стр. 45, котрий і від себе на підставі історичних даних каже: „So erklärt es sich, warum noch im 17. Jahrhunderte das Fürstenthum Moldau keineswegs als eine Domäne des rumänischen Volksthum es angesehen wurde.“

²⁾ Polek: Die Anfänge des Volksschulwesens in der Bukowina. Czernowitz 1891. стр. 43. „Das in diesem Bukowiner District befindliche Land Volk bestehet meistens aus flüchtig und anderen verschiedenen anhero gelofenen Volk, und ich werde nicht irren, so ich sage, dass aus denen beiläufig 23.000 Familien schwerlich 6000 wahr e Moldauerfamilien sich vorfinden werden.“

ten“¹⁾. Застала отже на Буковині Австрія Русинів, а на се окрім очевидної дійсносци ще є і виразні свідочтва. Енценберг в своїм Meldung з дня 8-го серпня 1779 до галицької енер. коменди каже виразно, що він „allschon vor 6 und vor 3 Jahren folglichen 2 Malen diesen ganzen Grund beritten und die Russniaken oder Russisch Kimpolunger Inwohner als sehr fleissige und geschickte Leute kennen gelernt habe“²⁾. Важна тут ще і замітка незнамого коментатора до шьєма енер. Спенського Beschreibung... (надворний секретар Сніш?): „Bey den Talenten und Gemüthsgaben des Landvolkes sowie auch bey ihren Sitten und Gebräuchen dörfte wohl ein Unterschied zwischen den Rusniaken und Moldauern zu machen sein. Beyde Nationen sind Graeci Ritus non uniti, von beyden Nationen giebt es Unterthanen in dem neuen kais. Antheil der Moldau“³⁾. А Енценберг промовляє до Русинів кіцманьського повіту поруски 11-го квітня 1783 при нагоді передачі єпископських дібр в заряд державний.⁴⁾ Але чи треба ще

¹⁾ тамже 42.

²⁾ Polek: Die Anfänge 42.

³⁾ Polek: General Spleny's Beschreibung der Bukowina. Czernowitz 1893. стр. 162.

⁴⁾ Ziegler: Gesch. Bilder III. 87. „Ich habe... an dieselben (до священників і двірників з старшиною) sowohl in der moldanischen als auch ruthenischen oder russniakischen Sprache eine... Anrede gehalten.“

Сті урядові числа, яких ми у всіх трьох статях ужили для переведення доказу правди, свідчать найліпше, що не лиш ми, але й Волохи, котрі недавно в Buk. Post чванилися своєю великою прихильністю до Німців, не маємо найменшої рації давати щораз ширший ґрунт германізації. Протинно, ми той ґрунт повинні щораз звужувати і обкромувати так, щоби Німці в кінці учили по німецьки лише свої німецькі діти, а руским і волоским дали спокій. Ще Волохи, котрим через німецьку мову відпадає таке значне число учеників, бодай то зискують, що ті ученики займають потім всі низші становища, на котрих вистарчає їм волоска мова (а они знають її добре і в слові і в письмі), — а ми Русини то вже таки зовсім ніякої користі не маємо з тих відпавших учеників, бо ті не знають ані німецької ані рускої мови, як належить ся. В двох годинах на тиждень руска дитина не навчить ся своєї мови так, щоби Русини в практичній життю мали з того користь.

Ніхто не завидує Німцям або Волохам їх дуже доброго, взглядно лише доброго вишого шкільництва, протинно нехай они, кожний у себе, дороблять ся ще лучших шкіл; але Русини мають таке саме право жадати від властей иньшого трактованя їх, бо інакше годі їм видержати в життю суперництво з народами, котрим власти улекшили розвій їх сил.

Обовязки маємо ті самі, податки і рекрута беруть від нас так само, як від других, але дати нам обставини, в котрих ми могли би приходити до сили, не думають. Певна річ, на таке жаден правдивий Русин не пристане і буде бороти ся, поки свого не осягне.

А поки то буде, то тепер кожда інтелігентна руска родина повинна скасувати в своїм домі німецьчину, повинна в товаришкім життю не уживати иньшої мови, тільки руску, повинна читати і ширити рускі книжки і газети — одним словом підтримувати рускість. Так коли з нас у школах роблять Німців, то ми хоч дома

не помагаймо германізації. Ми знаємо, що в остатних кількох літах почуте рускості у буковинських Русинів незвичайно піднесло ся; але се почуте треба безнастанно дальше розвивати і ширити. Німець у своїй родині певно не стане говорити по руски або по волоски; чомуж Русин або Волох має говорити по німецьки?

Наші селяни за морем.

Вражнія з Канади о. Нестора Дмитрова.*)

(Конець.)

В неділю 9. мая приїхав я до головного міста Манітоби. Тихесенько, як в гробі. — Всюди в Америці святкують неділю дуже торжественно. — Наоколо імміграційного дому повно залягло народа. Цікаві американці повилазили на паркан і щось оглядають. Дивлю ся, на яке они чудо так позирають — тай справді було на що цікаво дивити ся. Нашого народа прийшло минушого тижня 400 родин, 1081 душ з Галичини і Буковини. Всі они майже розтаборились в неділю на подвірю, як цигани без шатрів. Брудота, біда, нехарність, краєві одяги, особливо буковинських женщин, переражаючи. Не треба цирку для Американців, не треба менажерії. Часть наших людей, 34 родин з Березова коло Коломиї, прийшли як люди, поперебрані по світому і з потрібними грішми. Зараз таки на другий день вирушили они разом ще з другими, в купі 116 родин, до Lake Dauphin, до нашої колонії Теробовлі. Других 60 родин поїхало до Edmonton, а прочі ще сидять і пійдуть, або до Stuartburn, або в иньші місцевости. В околиці Stuartburn отворили С. Р. Р. на гомстед і там буде колонія руска числяча 100 родин. — Без злодійських агентів не обійде ся нігде. Ту підлу прислугу сповняють ту жида і Поляки. Темний наш нарід, особливо з Буковини, зваблений обіцянками Карлсберга з Гамбургга приходить ту без цента — правдиві діди. Ряд зараз виасигновав з милосердія значну суму на прожиток, бодай на тиждень — а наш чоловік баламучений місцевими злодюгами ані не думає про фарми. „Мені належить ся добра земля, як мене ту звабили“ — каже. Ходять в околиці Winnipeg і вибирають собі компанійні землі, котрих нема до дарованя і кричуть, що їм та земля належить ся.

*) Гляди число 124 „Буковини“.

Задля тих всіх скандалів, які наші люди ту роблять, ряд буде змушений — если не замкнути імміграцію — то певно зборонить дідам без центів приходити, а на тім потернить і наша яка-така повага у правительстві, а передовсім ті бідні люди, котрі би могли з часом пильною працею доробити ся чогось. Не винен ту темний нарід, що стрімголов мече ся в безодню, але винно в першій лінії правительстві австрійське, що не возьме ся за організацію еміґрації. Таж бюро еміґраційне у Львові, в руках фахового і честного чоловіка зарарило би цілому, страшному лиху. Чи-ж правительстві австрійське не здобуде ся вже ніколи на те, щоби в Гамбургі і в Бремені позакладало доми на нічліги для своїх людей, що кидають рідну землю і пхають ся за море? Пригадую собі — раз п. Вахнянин говорив щось о тім в соїмі. Виділ краєвий розсліджував причини еміґрації — рада державна ухвалила новелю, після котрої карає ся остро всяка інтервенція в еміґрації, але то все нсови на чоботи здало ся. Нарід гинув і гине. Як дальше пійде тим темном, то ціла Галичина вивандрує за море, а пани і жида будуть овочі збирати своєї господарки. — Перестрашена галицька інтеліґенція і святишники обмивають руки, боять ся і одним словом стати в пораді для бідного народа. Ніхто-ж на світї не може мати понятя о тім, як галицькі власти висплають нашого мужика за море. Ту доперва за морем видно цілу гиду галицької господарки.

Наоколо Winnipeg суть ще слідуєчі поменші рускі колонії: Genor, Broker Head, Beasejour, Tyndall і Cromvell. На тих колоніях я не був, бо не стало сим разом часу.

На тім повинен я скінчити мої уваги, але я знаю, що отсі мої замітки дійдуть і до рук наших селян в Галичині і Буковині, длятого я скажу для них таке: 1) Канада добрий край і будучність для наших людей є в Канаді, але тільки для тих, котрі привозять з собою 400 до 500 доларів (1000 до 1250 левів). Без цента не вільно нікому рухати ся, бо згине на чужій землі з голоду. 2) Наші люди, чи то з Галичини, чи з Буковини не повинні вибирати ся до Канади скорше, поки не порадять ся професора др-а Иосифа Олеськова у Львові ул. Голубя ч. 11. а. Жадних агентів, а особливо Карлсберга з Гамбургга не повинні слухати. 3) На дорогу мусять поперебранити ся по паньски, бо нашої одежи не терплять Англіки, брідять ся нею і уважають чоловіка в тій одежі, як худобу. 4) Як приїдуть до Winnipeg, най не слухають злодів жидів і других факторів, тільки най слухають нашого чоловіка п. К. Геніка або най звертають ся о пораді до мене. 5) Як уже мають люди йти на фарми, най покуплять собі

ліпшого свідка на се, як владика Доситей Херескул? Він же сам каже в урядовім актї (1781), що „на Буковині більше ніж половина людей говорить по руски“¹⁾. І се справді так було і так є. Тепер маємо на Буковині 268.367 Русинів, а 208.301 Волохів.

Коли ми говоримо про Русинів і про Волохів як про народности, то тим ніяк не хочемо твердити, що у них в часі прилученя Буковини до Австрії були вже розвинені свідомість і почуте народности, а значить се лиш тільки, що найбільші маси мешканців Буковини уживали в бесїді мови рускої або волоскої. Реліґія становила тоді головну ріжницю між людьми, а що так Русини як і Волохи були православні, а для православних у нас витворила ся з давна назва „Волохи“, то і Русини і Волохи не почували реліґійної ріжницї між собою, уважали себе за одну громаду, оден нарід, ба навіть називали себе одним імям Волохів, котре слово має тоді (а почасти ще і тепер) очевидно реліґійне а зовсім не етнографічне значіне. Але власне гота назва Волохів, котру Русини прикладали также до себе, щоб тим означити, що вони є православні, мала серед нових обставин в Австрії важкі наслідки, бо Австрія розуміла се слово в етногра-

¹⁾ Zieglauer: Geschichtliche Bilder, Czernowitz 1895, II. 151. „Da in der Bukowina mehr als der halbe Theil die russische Sprache redet, so wären russische Kirchenbücher erforderlich, die bisher mit grossen Kosten aus den russischen Staaten hergeholt worden sind.“

фичнім а не в реліґійнім змислі; воно стало ся політичним чинником на Буковині. Відси то походить, що обі тоті народности на Буковині не однаково і нерівномірно розвивали ся. Волохами правительстві більше займало ся і опікувало ся ніж Русинами.

Вірменів (разом з Греками) було з двіста родин, що мали більшу поєдність, а крім того жило тоді в Сучаві яких 118 вірменських родин, що займали ся торговлею. І Вірмени не становили тоді, так само як не становлять і тепер, якоїсь осїбної нації; слово Вірменин означає властиво лиш приналежність до вірменської церкви; мало хто з Вірменів говорить по вірменськи, але помимо того, що можна-б їх що до народности зачислити одних до Волохів, других до Поляків і т. д., реліґія держить їх при купі.

Жидів було в часі прилученя до Буковини около 800 родин. І вони не становлять властиво жадної осїбної народности, а лиш віроіповідну громаду; тепер є вони підпорою Німців. Енценберґ каже про жидів, що вони „нецастем краю, нічого не працують а жиють з поту і праці християн“, „в їх руках вся торговля, вони всюди арендарями і посесорами“, а „християни їх підданими.“¹⁾ Вони відтак розмножили ся страшно на Буковині і є їх тепер 82.717 душ.

¹⁾ Zieglauer: Gesch. Bilder I. 67 сл. „Nun eribrigt noch jener Stand, der in der That der unmittelbar verderblichste, dem Müssigange ergebene ist und vom Schweisse der beschäftigten Christen sich reichlich und nicht sonderlich beküm-

Німецьких колоній є кілька на Буковині і разом з урядниками є тепер Німців в нашім краю поверх 40.000. Їх число зросло також під Австрією.

Всі веретви населеня Буковини стояли в часі прилученя нашого краю до Австрії на дуже низкім щєбли осєвіти і культури. Не диво проте, що Енценберґ називає Буковину (в письмі з 20-го лютого 1783) „rohes und finsternes Land.“¹⁾ Що дотичить мужиків, то причини їх загальної темноти ясні. Піддані були не на те, щоб учити ся і поступати в культурі, але щоб робити паньщину. Та не ліпше кохала ся культура межі клясами упрівілованими — між панами і духовенством. І про тоті кляси сусільности каже Спенсі в промятнім письмі (з дня 10-го грудня 1774), „dass hier zu Lande die ganze Noblesse von der Literatur kaum etwas wisse“²⁾. Той сам Спенсі в своїм описі Буковини каже, що шляхта і духовенство не мають майже ніяких наук або якогонебудь иньшого вихованя і що сам владика чоловік неучений,³⁾ а

mert unterhält, das ist die Judenschaft“. — „Es ist fast nicht möglich, diesem so schädlichen und blos dem Müssigang sich ergebenden Insect (жидам) allen seinen Intriguen zuvorzukommen“.

¹⁾ Polek: Die Anfänge 39.

²⁾ Polek: Die Anfänge 5.

³⁾ Polek: Beschreibung 32. „Der Edelmann sowohl als der geistliche Stand hat fast gar keine Studien oder sonstige Education, und der Bauernstand ist folglich um so roher“. Про владика дословно: ein Mann von gar keiner Literatur. (Polek: Anfänge 14).

всякі потрібні річи господарські і кухонні в Winnipeg, бо в Edmonton, або Dauphin два рази, або і три рази тільки заплачуть. 6) Най не купують у жидів, тільки в таких склепах, де заряд імміграційного дому покаже, а тогди дістануть два рази ліпші річи і о половину таньше. 7) Най не купують нігде фарми, бо дарової і то дуже доброї землі єсть подостатком, бо той, що продає фарму, певно нічого доброго не продає, бо як би було добре, то сам сидів би на тій землі. — А найважнійше єсть то :

Як хто може жити в Галичині або Буковині, най не їде до Канади, бо найліпша земля не заступить своєї рідної, як мачоха ніколи не заступить рідної матери.

Люди з Галичини і Буковини! Вже тільки короткий час треба ждати, а ви своєю кровю виборете собі свої права, свою долю. Шляхта польска і жидова збанкрутує — а ви мусите бути панамі на своїй рідній землі. Не покидайте-ж єї, не пхайте єї в руки чужі, в руки жидівських шахраїв, щоби збиткували ся над вашою рідною матерю. Не йдїть заможні до Канади, бо шкода вашої праці, шкода вашої кровавої батьківщини, не йдїть бідаки, бо ту погнете, на ветид і ганьбу цілому світови будете витягати руку за жабраним хлібом — а ніхто вам єго не дасть, тільки з погордою відверне ся від вас. — Послухайте моїх рад, тай своїх братів, кривних, сусїдів, кумів научайте, що ліпша своя сорочка груба, смачнійший свій хліб разовий дома, як тонка сорочка і білий-питльований хліб за морем...

* * *

А Д Р Е С И.

Як хто хоче знати, що діє ся в Канаді, яка земля, як людям на поодиноких колоніях поводить ся, прошу удавати ся до слїдуючих людей :

Mr. C. Genik, Immigration House, Winnipeg, Manitoba, Canada

Mr. B. Ksionzek, Trembowla, P. N. Rigby, Manitoba, Canada

Mr. P. Maykowski, Stuartburn, Manitoba, Canada

Mr. Fedor Pilipow, Pheasant-Forks, Assa, Canada

Mr. A. Savka, Ruska Swoboda, P. O. Edna, Alta, Canada

Mr. Theodor Fur, Rabbit Hill, Alta, Canada
„Svoboda“ Printing Office, P. O. Box 13 Mt. Carmel, Pa. U. S. A.

Dr. Joseph Oleskow, Golembia 11 A. Lemberg, Austria, Galicia

Rev. Nestor Dmytriw, Immigration House, Winnipeg, Man. Canada,

Н О В И Н К И.

Чернівці, дня 23. червня 1897.

Іменоване. Президент краю гр. Гоес іменував укінченого правника Олександра Воробкевича концентровим практикантом краевого правительства.

Нова системізація канцеляричних урядників при судах після розпорядження, яке видав міністер справедливости до всіх судів, має досягнути числа 1493 місць при судах обох інстанцій. В осьмій ранзі буде системізований оден урядник канцеляричний більше, — в девятій ранзі більше о 494, в десятій о 847 а в одинадцятій о 281.

Мітермаер против Шумаера. Посол Мітермаер, бувши кельнер, виступив против свого бувшого контр-кандидата Шумаера з судовою скаргою о обиду чести за те, що сей назвав єго злодієм. Але Шумаер доказав перед судом, що Мітермаер украв був свого часу 9 зр. і підробив лотерийну карточку, а суд увільнив Шумаера від закиду обиди чести. Мітермаер зробив відклик що-до освободжаючого вироку. Тяжко то випрати раз збрукану честь.

Вибух нафти. В Брошівцях пішов корчмар Хаїм Ледер з парубком до пивниці. Від євїчки заняв ся нараз воздух і з гуком обняв полонію ціду пивницю. Полонінь понарила обох людей дуже сильно, але они ще змогли видїстатися з пивниці. Пізнійші дослїди вказали, що в пивниці стояла отворена бочка з нафтою і з неї мусїли випаровувати гази, котрі відтак заняли ся від євїчки. Сильно понарених обох людей відвезли до краевого шпиталю.

Наші селяни за морем. В нинїшнім числі кінчать ся занїски о. Нестора Дмитрова з Канади. Тї занїски ми подавали з американської „Свободи“, за що ми і тїй газетї і о. Дмитрову складаємо щирю подяку від себе і від тих буковинських селян, котрі, як почувли, що о. Дмитрів пише, то і покинули думку вандрувати в євіт за очі. З тих сторін, де прокинула ся еміграційна горячка, ми діставали за остатних два місяці багато писем, що селяни нічого так пильно не читають, як тї вїсти з Канади. Дехто не вірив їм, як той Ронка з Бїрда, що ми вчера

подали єго лист в газетї, але богато таки повірило. Наші селяни—як ми на то маємо богато доказів — не легко дають ся пересвідчити: одні пишуть аж до цїсаря просьбу о кілька слів поради і думають собі, що цїсар зараз єде і Іванови та Митрови в Горшівцях напише лист; другі аж тогди приходять до голови по розум, коли їм напише з Канади лист їх чоловік, що попік єя: а то не всім містить ся в голові, що годї цїсареві відписувати всім Іванам та Митрам, яких він має мільони, та що шкода і тих людей, що загибають у Канаді та остерігають своїх братів. Не потребували би і они загинати, як би були шукали поради у своїх людей, як би читали „Буковину“, так як се иньші робили і добре на тїм виїшли. Ту ще тільки скажемо, що наша газета одна на всю Буковину старала ся розяснити людям докладно еміграцію; всі иньші або мовчали або писали так, як пишуть, що якийсь там нещасливий застрілив єя.

Турецкий янчар. Едем паша, побідник Греків, є сам грецкого походження і сином християнських родичів. Едем родив ся на острові Хиос. Коли Турки підчас грецкої війни за самостійність знищили сей остров, пожили смерти обоє родичі Едема а він дістав ся у полон на дарунок турецкому генералови Россеф паші в Царгородї. Новий пан дарував Едемови волю і єго вислали разом з другими молодцями до Парижа на науку. Там ходив він чотири роки до інституту Барбета, відтак чотири роки до гірничої школи і робив відзначаючі поступи. Опісля подорожував по Франції, Німеччинї і Швайцарїї. По поворотї до Царгороду став він капітаном у великім генеральнім штабі турецкої армії а 1849 р. зробив єго султан своїм адютантом. З того становиска ішов він чим раз више і више, аж в р. 1877 став великим везиром. Едема пашу представляють ентузіастичним фанатиком магомеданьства, що вже нераз виявив свою велику ненависть против християн і чужинців. На конференції мира при кінци послїдньої російско-турецкої війни Едем був послїднім міністром, що згодив ся на покінчене ворожнї. Брат Едема наш, котрий помер доперва перед кількома роками, був довгі часи католицким євїященником в Царгородї.

Нещасливі пригоди. В млині Шльосмана захопила машина одного робїтника і тяжко покалічила єго. — На улиці залїзничій конї сполошили ся перед електричним трамваем та наїхали на якогось переходячого чоловіка і покалічили єго тяжко. Нещасливого відвезли до краевого шпиталю. — На передмістї Рош покусав єкажений пєс хлонця. Задав єму кілька глибоких ран, котрі відтак випалювали апаратом. — В Чагорї грїм забив підчас тучі господаря Івана Боднарука. Убитого заскочила буря на поли при роботї. — З Вижницї доносять, що гуєтий град в тамошній околиці вибив уєї засїви.

Телеграми „Буковини“.

З дня 23-го червня 1897 року.

Відень. Wiener Ztg. оповїщає надане титулу барона членови палати панів Рїгерови з нагоди 50 лїтнього ювілею єго докторату.

Льондон. Королева Вікторія приїхала вчера з Вїндзору до Льондону і удала ся в парадній каритї до палати Букінгам. Незчисленна товпа народа витала єї по дорозї з одушевленем. Улицї прибрані цвїтами мають чудний вид. Погода хороша.

Відень. Віденські часописи доносять, що гр. Баденї мав сказати до голови одного тамошнього урядничого касина, що підвисшене платнї урядникам наступить дня 1. сїчня 1898. р.

Енценберг говорить про шляхту, що вона лиш імям рїкнїть ся від мужиків.¹⁾ Про черїв пише знов Енценберг (в справозданю з 20-лїтото 1783), що вони „von hoher Lebensart und blöden Verstand“²⁾ і що ціле духовенство зовсім без всякої науки і навіть в справах віри зовсім не-тямуще.³⁾ Досїть зрештою вказати на те, що надворна рада воєнна (4-го червня 1783) просить карловецкого митрополита, аби вислав на Буковину євїященника, „um dem Bischofe, dem Consistorium und überhaupt den Landeseinwohnern die nöthigen Begriffe der Religion beizubringen.“⁴⁾ бо „в тих часах не було на Буковині ані одного чоловіка, котрий би міг переверати на себе обовязок, підготувати кандидатів до стану духовного,“ бо „на Буковині зовсім нема учених євїященників.“⁵⁾ An gelehrten Individuen mangelt es noch

durchgängig in der Bukowina, пише Енценберг дня 3-го мая 1784.¹⁾ — Одним лиш визначало ся тогдишнє духовенство, а то погордою всіх иньших віроїсповідань і релїгійною загорїлоєстю.²⁾ То ішло так далеко, що і до православних із Скиту Манявского не мали довірїя³⁾, за те більше прихильні були Москалям.⁴⁾

(Дальше буде).

¹⁾ Тамже 595.

²⁾ Polek: Beschreibung 124. „Sie verachtet alle andere Religionen, ob sie schon den Unterschied derselben gegen die kaum begreift, und diese Verachtung ist fast auch das Einzige, was sie dem Volk einzufößen sich bemühet.“ — Тамже 34. „Ob schon auch die Popen von dem Unterschiede deren Religionen fast keinen Begriff haben, so sind sie doch in ihrer dergestalt fanatisch, dass sie alle übrigen Christen, besonders aber die Catholiken, kaum für etwas besseres als für Juden und Heiden gelten lassen.“ — Polek: Anfänge 55. „der hierländige Unterthan ist von Vorurtheilen, Religionsfanatismo und vielen Argwohn gefesselt“ — каже Енценберг.

³⁾ Polek: Anfänge 39.

⁴⁾ Polek: Beschreibung 35. „Die Gleichheit der Religion macht..., dass sie denen Russen mehr zugethan sind“ (очивидно — більше ніж Австрїї!).

¹⁾ Ziegler: Gesch. Bilder I. 143.

²⁾ Polek: Anfänge 11.

³⁾ Polek: Beschreibung 52. „Alle diese Clerisey ist ohne aller Wissenschaft und diese Unwissenheit erstreckt sich bei denen mehresten auch auf die Glaubenssachen.“ — Тамже 124. „Selbst die Geistlichkeit, die von amtswegen die Lehrer des Volkes sein sollte, steckt in der tiefsten Unwissenheit.“

⁴⁾ Polek: Anfänge 46.

⁵⁾ Oncul: Einiges über den Gang und die Entwicklung der theol. und Clerikalen Cultur in der Bukowina, Romänische Revue 1888 Bd. IV. 599 ел.

В КОЖДІЙ РУСЬКІЙ ХАТІ І ШКОЛІ

повинна находити ся

Народописна карта

українсько-руського народу,

владжена д-ром Гр. Величком, видана товариством „Просвіта“, а виконана в літографічній закладі Андрія Андрейчина у Львові.

Книгарська ціна карти, наклеєної вже на полотні, виносить 3 зр. 50 кр., а для членів „Просвіти“ і передплатників „Зорі“ 2 зр. 50 кр., з рекомендованою пересилкою 3 зр.

Купити можна в „Просвіті“ у Львові, ринок ч. 10.

Наклад невеликий; купуйте чимскорше!

„РУСКА БЕСІДА“

в Чернівцях

має на складі отсі свої видання:

„ІЛЮСТРОВАНА БІБЛІОТЕКА“

для молодіжи, міщан і селян з року 1886, 1887, 1888, 1890, 1891, 1892 і 1894 по 1 зр. за рочник, а всі 7 разом 6 зр.

„ЧУМА ГОРІЛЧАНА,“

сумна історія, для перестороги і науки. 80 сторін за 20 кр

Замовлення приймає й редакція „Буковини.“

„Слова правди і науки“

з поезій Тараса Шевченка. Ціна 10 кр.

„25 повісток

для чемних діточок.“

32 сторін. Ціна 10 кр.

„ПРОСКУРКА“

Даруночок для руских діточок. Ю. Федьковича 10 кр.

На поштову пересилку треба додати по 5 кр. за річник „Бібліотеки,“ а по 2 кр. за кожду поодинокую книжочку.

„Дністер“

товариство взаїмних обезпечень

у Львові в домі „Просвіти“ Ринок 10.

перше і одинокє руске товариство асекураційне, обезпечає будинки, скот, господарські знаряди, збіже в зерні і соломі, сіно в стогах і будинках против шкідливих вогнів за можливо найпизшою оплатою.

Дністер розпочав пятий рік своєї діяльності. Фонди „Дністра“ після закінченя рахункових з днем 31-го грудня 1896 виносять: фонд основний 50.000 зр., фонд резервовий 54731 зр. 04 кр., резерва премій 34737 зр. 03 кр., разом 139468 зр. 07 кр.

Шкоди ліквідують ся і виплачує ся сейчас по пожарі. В 4-х літах виплатив „Дністер“ 1176 відшкодовань в сумі 309.147 зр. 69 кр.

На житє можна обезпечати ся через „Дністер“ після всіх можливих комбінацій в товаристві взаїмних обезпечень в Кракові, котре дає як найкращішія услїва і видає подїси і квіти в рускім язїці.

Зголошеня о удїленє агенції в місцевостях, де „Дністер“ не є заступлений, приймають ся.

ДРУКАРНЯ „РУСКОЇ РАДИ“

в Чернівцях.

Перша на Буковині

РУСКА ДРУКАРНЯ

в Народнім Домі

при улиці Петровича ч. 2.

приймає всякі роботи друкарські в мовах рускій, польській і німецькій.

ДОБІР БУКВ ВЕЛИКИЙ.

Роботи виконує ся скоро, солідно і дешево.

Русини! удавайте ся з роботами до своєї рускої друкарні!



Хто хоче мати
добру і дешево
МАШИНУ до ШИТЯ,

най удасть ся до мене, то певно не пожадує. Нові продаю дешевше як вєуди, а употреблені, ще добре удержані почавши від 20 зр. і то за готові гроші і на виплат. Хто купить у мене нову чи стару машину, за реперацию не потребує журити ся, бо я роблю тую безплатно через цілий рік.

Русини, удавайте ся до мене, бо я також Русин і обєлужу Вас по братньому

З поважанєм

В. Данилевич,
машинїст у бровари Штайнера в Чернівцях, при ул. залїзничій (Bahnhofstrasse) ч. 26.

Для панів учителїв!
INSPECTIONSBERICHT,
Jahresausweis
і Шкільні повідомленя
(Schulnachrichten)

є на складі
в друкарні „Рускої Ради.“
Просимо о замовленя.

Пам'ятайте на Народний Дім
в Чернівцях!

ПОЇЗДИ ЗЕЛІЗНИЦЬ

від дня 1-го мая 1897 після часу середно-європейского.

Відходять з Чернівців					приходять до Чернівців							
до Неполоківців, Снятина, Львова, Відня	819	854	1232	404	1026	з Відня, Львова, Снятина, Неполоківців.	1128	320	757	811	610	
до Глібоки, Гадікфальви, Гатни, Іцкан і Бурдуженів	1148	351	832	—	635	з Бурдуженів, Іцкан, Гатни, Гадікфальви, Глібокої	—	809	1212	350	1000	
до Садагури, Бояна, Новоселиці	645	430	—	—	—	з Новоселиці, Бояна, Садагури	—	1113	950	—	—	
з Глібоки					до Глібоки							
до Карапчева, Сторожинця, Бергомету, Межибродів	814	535	—	—	—	з Межибродів, Бергомету, Сторожинця, Карапчева	635	1037	800	—	—	
Перший поїзд іде на шляху Бергомет, Межиброди від 1-до марта до 3-го вересня що вівторка і п'ятниці.												
з Гадікфальви					до Гадікфальви							
до Радівців	610	1003	228	612	805	з Радівців	542	855	115	550	747	
з Гатни					до Гатни							
до Качики, Гурагумори, Вами і Кімполонгу	1010	201	—	—	—	з Кімполонгу, Вами, Гурагумори, Качики	1258	625	—	—	—	
з Іцкан					до Іцкан							
до Сучави	327	630	1009	216	718	зі Сучави	442	842	130	630	837	
з Вами					до Вами							
до Рус-Молдавиці	346	647	913	1132	250	з Рус-Молдавиці	842	1259	204	322	545	905
Поїзди ідуть від часу до часу. Розвідати можна на стациях Вама, Драгоша і обох Молдавицях.												
з Карапчева					до Карапчева							
до Чудина н. С.	854	1007	615	—	—	з Чудина н. С.	555	555	—	—	—	
Перший поїзд іде що понедїлка, другий з винятком понедїлка, нічний кождої днини.												

□ поїзди поспїшні; * поїзди особові; без знаку поїзди мїшані. Час середно європейский іде о 46 минут піанїйше від черновецкого часу; нічний час рахує ся від 6 год. вечером до 5 год. 59 мин. рано і зазначає ся підчеркненем минут.

Видає товариство „Руска Рада“ в Чернівцях.

З друкарні „Рускої Ради“ в Чернівцях під зарядом Івана Хромовского.

За редакцію відповїдає Осип Маковей.

